

השימוש המוטעה בפנייה לסמכות

[תרגום החלק הראשון של המאמר- "The overuse and misuse of 'Appeal to Authority'"]

https://www.researchgate.net/publication/352368133_The_Overuse_and_Misuse_of_'Ap'peal_to_Authority

מחבר המאמר הזה הוא הזוכה של פרס תחרות 'הספרות האנושית' של תחנת הדלק של צפון יפו לשנת 1977. בשנת 1848, מחבר המאמר זכה בפרס היוקרתי להנדסה ע"ש הגשש החיוור. לבסוף, בשנת 140,000,000 לפני הספירה, מחבר המאמר קיבל את פרס טירנוזאורוס רקס על הישרדות של מספר תקיפות הדינוזאורים הגדול ביותר, שהסתיימו ללא אובדן איברים חיוניים. לכן עליכם לקבל ולהאמין לכל מילה שהמחבר כתב במאמר הזה, על התופעה הפסיכולוגית-חברתית של פנייה לסמכות.¹

בואו נתחיל מהתחלה. לוגיקה הנתמכת בראיות צריכה להיות הכלי העיקרי שלנו להגעה לגרסה מקובלת של האמת האובייקטיבית [העובדתית]. האמת האובייקטיבית אינה מסתמכת על פירוש או התערבות אנושית כלשהי; היא מוחלטת מטבעה, נצחית, ומהווה את היסוד של הקיום עצמו.² אם עץ נופל ביער ללא אף אדם בנמצא שיעיד על כך, העץ עדיין נפל. אנחנו יכולים להגיע למסקנה שכזאת על בסיס ראיות פיזיות על העץ ובסביבתו ועל בסיס מיקומם של עצים אחרים ומה שאנו יודעים [הניסיון שלנו] על התנהגותם של עצים, כח הכבידה, האדמה, כדור הארץ וכו'.

בניסיוננו להגיע לאמת לגבי המקרה האם אנו צריכים להסתמך על הפרופסור לפיזיקה, שיודע יותר מרוב האנשים על כוח הכבידה, כוחות אלקטרומגנטיים, ושיכול להסביר איך ולמה העץ נפל, או על מומחה החקלאות או מומחה העצים שיודע הרבה על חייהם של צמחים ועצים? ומה אם ראש הממשלה בעצמו מחזיק בדעה החד-משמעית שהעץ נפל- האם אנו צריכים להקשיב לו, או שבמקום זה אנו צריכים להאמין לחקלאי שטוען ששמע את העץ נופל ממרחק קילומטר?

דעות זה דבר נחמד; לכל אחד יש אותן, אבל האמת האובייקטיבית אינה "משתחוה" לאף אחד, בין אם הוא כביכול המומחה הגדול ביותר או החבר 'העליון ביותר' של החברה. הבה נסתמך פחות על דעות, ויותר על ראיות, וכאשר הראיות חסרות או בלתי ניתנות להשגה, הבה נסתמך על לוגיקה. ולבסוף, כאשר כל האפשרויות האחרות כושלות [כאשר ראיות הן לא ברורות או לא נמצאות, וכאשר

¹ ההצהרות הללו לא נבדקו על ידי משרד הבריאות, המוסד, או השב"כ. אני יכול לאמר לכם בסמכותיות שהפיסקה הנ"ל נכתבה בציניות, והיא לא מדויקת מבחינה היסטורית.

² אמנם זה נכון שהפיזיקה הקוואנטית הוכיחה שצפייה עצמה יכולה לשנות את המציאות- השינויים האלו מתקיימים בחלקים הקטנים ביותר של המיקרו-חלקיקים, ועדיין אינם מפריכים את הרעיון שהמציאות אותה אנו חווים מתקיימת באופן עצמאי מהתודעה שלנו. באופן דומה, העובדה שהשדה האלקטרומגנטי של עצם מסוים משתנה כאשר אנו נוגעים בו, אינה מוכיחה שהעצם הזה תלוי בנו בכדי להתקיים או שהוא פרי הדמיון שלנו. מעבר לכך, בין אם אנו חיים בסימולציה, ביקום הולוגרפי, או בסוג אחר של מציאות שאינה מציאות "המקור", זאת עדיין החוויה שאנו עוברים ואנו עדיין אמורים להיות מסוגלים להסכים לגבי אמיתות עובדתיות-בסיסיות-פרקטיות.

אין עדות ישירה לאירוע], אנו יכולים לבקש את עזרתם של אחרים [אלו הנקראים "מומחים"]
בפיענוח המציאות, אבל הבה נעשה זאת בתבונה, ובוא בזמן ללא ויתור על יכולות החשיבה
הביקורתית שלנו.

תוכן עניינים

- 1..... השימוש המוטעה בפנייה לסמכות
- 2..... תוכן עניינים
- 3..... השימוש המוטעה בפנייה לסמכות- ככשל לוגי
- 3..... 'יוריאנטים' שונים של הכשל של פנייה לסמכות
- 3..... קטגוריה 1 [פנייה להכללה כמותית: לאף אחד או לכולם]
- 3..... א. פנייה לסמכות הקונצנזוס: שימוש בדעת הרוב בחברה ובמדע ככשל לוגי של פנייה לסמכות
- 5..... ב. פנייה לקונצנזוס כוזב
- 5..... ג. פנייה לקונצנזוס אנונימי
- 6..... קטגוריה 2 [פנייה לסמכות לא רלוונטית]
- 6..... א. כשל בהבדלה בין אזורים קרובים של מומחיות
- 7..... ב. פנייה למוניטין
- 7..... ג. פנייה לסמכות מחייבת\ ציות עיוור או נאמנות עיוורת
- 8..... * אד הומינס אימפריטום [Ad Hominem Imperitum] -
- 10..... 2. השימוש הלגיטימי בפנייה לסמכות-
- 10..... איך להבדיל בין גישה מאוזנת לבין שימוש לא מאוזן ומוטעה של פנייה לסמכות

השימוש המוטעה בפנייה לסמכות- ככשל לוגי

כשלים לוגיים הם טיעונים שעל פניו יכולים להישמע הגיוניים, אך למעשה אינם מבוססים על לוגיקה איתנה³. השם הלטיני של כשל הפנייה לסמכות הוא "Argumentum ad Verecundiam", שמשמעו 'טיעון שפונה לצניעות'. היה זה הפילוסוף ג'ון לוק אשר טבע את השם כדי לתאר אנשים שמקבלים טענות מאנשים "רמים מהם" [מקורות סמכות] בגלל שהם צנועים מדי מכדי לערער על הטענות בהתבסס על הידע שלהם עצמם⁴. צניעות היא תכונה חשובה, בעוד יהירות יכולה להיות מסוכנת. אך עלינו להבדיל בין יהירות לאמונה עצמית. אנו צריכים להאמין בזכויות המובנות שלנו וּבְכָּ לות (פוטנציאלים) העצומות שלנו, ובכך ביכולת שלנו לדעת את האמת. במלים של מוסשי-

"כל האנשים הם אותו הדבר פרט לאמונה שלהם בעצמם,

ללא קשר למה שאחרים יכולים לחשוב עליהם."

ישנם מספר וריאציות לכשל הלוגי של פנייה לסמכות, שיכולות להיות מסווגות לשתי קטגוריות. הקטגוריה הראשונה של כשלים [נקרא לה "פנייה להכללה כמותית: לאף אחד או לכולם"], מציגה תמונה מעורפלת ולא ברורה של מיהם בדיוק ה'מומחים' [פנייה לסמכות אנונימית], פונה לסמכות הרוב [פנייה לקונצנזוס], ומציגה רוב מדומה של מומחים שכביכול מסכימים לגבי העניין [קונצנזוס כוזב]. שמה של הקטגוריה השנייה מתייחס מהכשל המרכזי שלה של ["פנייה לסמכות לא רלוונטית"], המורכב משלושה תתי-סוגים שונים. אנשים רבים משתמשים בכשלים של הקטגוריה הזאת מבלי להיות מודעים ללוגיקה הפגומה שלהם.

'וריאנטים'⁵ שונים של הכשל של פנייה לסמכות

קטגוריה 1 [פנייה להכללה כמותית: לאף אחד או לכולם]

א. פנייה לסמכות הקונצנזוס: שימוש בדעת הרוב בחברה ובמדע ככשל לוגי

של פנייה לסמכות

"תגייד לי יוני, אם כל החברים שלך לכיתה יקפצו מהגג, גם אתה תקפוץ?!"

³ "Appeal to Authority", Philosophy Terms, <https://philosophyterms.com/appeal-to-authority/>

⁴ Austin Cline, "Fallacies of Relevance: Appeal to Authority", ThoughtCo., April 01, 2021, <https://www.thoughtco.com/logical-fallacies-appeal-to-authority-250336>

⁵ לוורוס של השקרים והכזב, ולמגפת השחיתות יש הרבה 'וריאנטים'. באופן דומה, כשלים לוגיים וצורות אחרות של כזב מגיעות בצורות [מוטציות] שונות, או ב 'וריאנטים'.

רבים מאתנו עדיין חיים במערכות שמוגדרות כדמוקרטיות, שבהן מתקיימת ההנחה הבסיסית שיש יתרון בהסתמכות על דעת הרוב. למרות שדעת הרוב לא תמיד צודקת, הסתמכות עליה תורמת לאיזון על ידי הדחיקת הדעות הקיצוניות שבקצוות של ספקטרום הדעות. בנוסף, הסתמכות על דעת הרוב כיכול תורמת לסיכויים של רוב האנשים להגיע לאושר. אלו רעיונות טובים וההיסטוריה מראה שרעיונות אחרים יותר קיצוניים ופחות מכילים [אינקלוסיביים], מובילים לאסונות חברתיים ולסבל. לעומת זאת, ההיסטוריה העולמית וההיסטוריה של המדע מראים שהקונצנזוס לעתים קרובות טועה ושהסתמכות יתר על המידה על השליטה וההנהגה של הרוב גם כן יכולה להוביל למקומות אפלים. מזה נובע שיש צורך בגישה מאוזנת ועדינה: הרוב יוביל באופן טבעי, אבל חייבים עדיין לשמוע ולהעריך את דעות המיעוט, וכל מקרה צריך להיות מנותח באופן ביקורתי, קודם כל על בסיס הערך של עצמו. קונצנזוס חברתי או מדעי אינו עירבון להיותו האמת האובייקטיבית. האמת האובייקטיבית אינה נבחרת באופן דמוקרטי או על ידי שלטון הרוב; היא קיימת עם או בלי התערבות אנושית; היא נצחית, ולא כבולה על ידי הפירוש האנושי של הזמן. הכשל הלוגי של פנייה לקונצנזוס מתבצע כאשר משתמשים בו בכדי להתחמק, להסית או לגבור על דיון לוגי וניתוח אובייקטיבי של טיעון או דעה. לעתים קרובות גם מוסיפים לו קצת 'טעם' של אד-הומינם:

משה: "אני חושב שזה לא רעיון טוב לשנות את חוקי המדינה שלנו ככה שיפלו את ה X, בגלל ש א...ב...ג..."

מרים: "רוב המחקרים חושבים אחרת והסקרים מראים שרוב האנשים [האינטליגנטים\פטריוטים] חושבים הפוך ממך. מי אתה חושב שאתה [משה]??"

מרים בכלל לא התייחסה בצורה לוגית-ביקורתית לטענה\לדעה של משה; הדיון נעקף על ידי "כוחו של הרוב" וכביכול הנחיתות [צניעות כפויה] של המיעוט.

אפשר להשתמש (ב'עדינות') בטענה של מוחות רבים ('כח עיבוד') לעומת המיעוט [כלומר בפנייה לסמכות הקונצנזוס] מבלי לקיים כשל לוגי, אם לא עושים שימוש בטענה ככלי לדיכוי חשיבה ביקורתית, אלא כטענה נפרדת. עם זאת, עדיף להשתמש בה מעט ככל האפשר, מפני שהטענה מכילה בתוכה כוחות אנטי-לוגיים, סובייקטיביים והטיות קוגניטיביות אשר נובעות מהאופי החברתי של בני אדם [פסיכולוגיה חברתית], ומהשאיפה לקונפורמיזם [ולהרמוניה]⁶. הטיות קוגניטיביות חברתיות

⁶ "List of cognitive biases", Wikipedia contributors, https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=List_of_cognitive_biases&oldid=1017957950

כגון חשיבה קבוצתית, אפקט ההילה, אינסטינקט עדר והשלכה⁷ באים לידי ביטוי כאשר פונים לכוח ולסמכותו של הרוב [העדר], והן מפחיתות את היכולת האישית שלנו של חשיבה קריטית ואובייקטיבית, ומכך את היכולת והסיכוי שלנו להגיע ולדעת את האמת האובייקטיבית.

ב. פנייה לקונצנזוס כוזב

ראינו שפנייה לסמכות הקונצנזוס כרוכה בביצוע כשל לוגי. בעוד שחלק מהאנשים משתמשים ב'כוח של דעת הרוב' כדרך להתחמק מדיון על טענות לוגיות, אחרים הולכים רחוק יותר ומשתמשים בדעת רוב-קונצנזוס מדומה בכדי לקדם את טענותיהם. הכשל הזה מכיל הנחה בלתי מבוססת שכל [או רוב] המומחים בשדה מסוים הגיעו לדעה אחידה [קונצנזוס], אשר תואמת לדעה של מציג הטענה. הכשל מכיל לרוב ביטויים כגון: "כל הרופאים מסכימים ש...", "כל המומחים בתחום אומרים ש...", "מדענים מאמינים ש..." וכו'.

ג. פנייה לקונצנזוס אנונימי

כאשר אנשים מנסים לתת תוקף [לגיטימציה] לדעתם, הם לפעמים משתמשים בהנחות מעורפלות או לא מבוססות לגבי 'דמויות סמכות' אנונימיות, אשר מאשרות או תומכות בדעה שלהם. הנחות אלו פעמים רבות מלוות ב'מילות סמור' ['weasel words']- ביטויים מרשימים וסמכותניים אשר בעצם חלולים מתוכן או מבטאים משמעות מעורפלת⁸. כמה דוגמאות לביטויים אלו הן: "מומחים מסכימים ש...", "אני מכיר רופאה, שמומחית בתחומה, והיא אומרת שמחקרים מראים ש...", ופנייה לשמועה: "אומרים ש..." וכו'.

לפעמים הפנייה לסמכות הקונצנזוס משולבת עם עלבון מרומז או איום של עלבון ככלי להיענות נורמטיבית: "כל רופא רציונלי, שמתבסס על מדע, יודע שחיסונים הם בטוחים ויעילים"⁹. זה מרמז

⁷ Eric Fernandez, "Cognitive biases- a visual study guide", slideshare, https://www.slideshare.net/efern211/cognitive-biases-a-visual-study-guide-by-the-royal-society-of-account-planning/9-19_social_biases_19_social

⁸ John, Spacey. "9 Examples of an Appeal to Authority." Simplicable, May 22 2020, <https://simplicable.com/en/appeal-to-authority>.

⁹ Austin Cline, "Fallacies of Relevance: Appeal to Authority", ThoughtCo., April 01, 2021, <https://www.thoughtco.com/logical-fallacies-appeal-to-authority-250336>

שאם אתה רופא שיש לו דעה שונה, אז אתה לא רציונלי ולא 'מתבסס על מדע' [אולי אתה אפילו 'מכחיש-מדע', או 'מתנגד חיסונים' מסוכן, ולא היית רוצה להיות מתויג ככזה, נכון?].

אפשר להימנע מהכשלים הללו על ידי היצמדות למקורות סמכות ידועים ומאומתים, וידיעה של תחום המומחיות המדויק שלהם ומידת הרלוונטיות שלהם לנושא המדובר. אם הדובר שכח את הפרטים של המומחה שאותו רצה לצטט, מצופה ממנו לעשות מאמצים בכדי לשחזר את המידע ולהביא את הראיות לגבי המומחיות שלו.

קטגוריה 2 [פנייה לסמכות לא רלוונטית]

הוריאנט הזה של הכשל של פנייה לסמכות מתחלק לשלושה סוגים:

א. כשל בהבדלה בין אזורים קרובים של מומחיות

ישנם מקצועות שהידע שלהם נובע מקטגוריה בסיסית משותפת של ידע, ובשלב מסוים המתמחים בהם ממשיכים לאזורי מומחיות שונים ומקנים לעצמם עומק של ידע באזור הזה. רק בגלל שמומחה הוא חכם ובעל ידע רב באזור המומחיות שלו, לא אומר שהוא מבריק באזורים קרובים אחרים. אינטליגנציה וניסיון הם תלויי תחום¹⁰.

בכדי להימנע מהווריאנט הזה של הכשל דרוש ידע של השוני וההבדלים הדקים שבין מקצועות¹¹. למשל, בעוד רופאים לומדים הרבה על בריאות ומחלות, הם לא מגיעים לעומק הידע שווירולוגים מגיעים בנוגע לוורוסים ומחלות ויראליות. יתר על כן, שניהם בדרך כלל אינם מגיעים לעומק הידע שאפידמיולוג רוכש בנוגע להתפרצות והדבקה של מחלות באוכלוסיות, ובנושאים אחרים הקשורים למחלות בהקשר הקבוצתי-חברתי. לכן, הרופא [משפחה] שלך אינו הסמכות המוחלטת בנוגע לכיצד להפסיק את התפשטותו של נגיף עולמי. באופן דומה, אם לצורך הוכחת הטענה שלכם בוויכוח לגבי היעילות של טכניקה של הגנה עצמית, אתם רוצים לצטט הצהרה של מקור סמכות, כנראה עדיף לצטט מומחה להגנה עצמית, ולא שחקן של סרטי אמנויות לחימה.

¹⁰ Levitin, Daniel J. *Weaponized Lies: How to Think Critically in the Post-Truth Era* New York, New York: Dutton, 2017

¹¹ Ibid.

ב. פנייה למוניטין

סוג נוסף של הכשל מתבסס על פנייה לדירוג החברתי או לכבוד ולהערכה לאישיות ציבורית [בעלת מוניטין-מפורסמת]. האישיות יכולה להיות שחקן או אומן, ספורטאי או אדם מפורסם אחר שמשמש כממליץ בנוגע לנושא שאינו קשור באופן ישיר לעבודתו או למומחיות שלו¹². לעתים קרובות משתמשים בכשל הזה בפרסומות, כאשר אישיות מעולם הספורט ממליצה על שמפו או דאודורנט אף על פי שאין לה ידע מקצועי לגבי שמפו או דאודורנטים [האם הם בריאים בשבילכם? תשאלו רופא מסוים. האם הם יעילים? תשאלו מומחה בתעשייה. האם הם מריחים טוב? תשאלו את עצמכם- לאישיות הספורט האהובה עליכם יכולה להיות העדפה של טעם וריח מאוד שונה משלכם].

ג. פנייה לסמכות מחייבת/ ציות עיוור או נאמנות עיוורת

סמכות מחייבת יכולה להיות אדם הקשור למחויבות מוסרית או נורמטיבית (חברתית), או לחובת התפקיד. זה יכול להיות הורה של מישו, מורה או מפקד¹³. הכשל הזה משתמש במוסר ובציפיות נורמטיביות בכדי 'לעקוף את הצורך' להציג טיעון לוגי. זה יכול להיעשות בצורה של נאמנות עיוורת או ציות לדמות סמכות הנמצאת בדרגה רשמית גבוהה יותר, כמו מפקד בצבא או דמות סמכות אחרת, בארגון הבנוי בצורה הירארכית הדוקה. דוגמא נוספת יכולה להיות אמא שאומרת לבנה "האנשים האלו הם רעים ואסור לך לדבר איתם." כשהבן מבקש הסבר, האמא משיבה: "בגלל שאמרתי!" בעוד רובנו נסכים שזה נחוץ שלהורה תהיה מידה מסוימת של כח או שליטה על ילדו בשביל הביטחון של הילד עצמו ולמען רווחתו, ניתן גם להשתמש לרעה במצב זה של סמכותנות יתר-אולי "האנשים האלו" לא כל כך רעים בכלל, וזה רק משקף את הדעות הקדומות [או הגזעניות] של האמא. מצב דומה יכול להיווצר כאשר מורה חושבת שהיא יודעת משהו אבל לא יכולה להיזכר במקור המידע שלה [אינה יכול להסביר את ההיגיון של העניין], ובמקום להכיר במעידה הזו, משתמשת בסמכות המחייבת שלה בכדי להימנע מדיון על הנושא¹⁴.

¹² "Appeal to Authority-Examples and Definition", Logical Fallacy, 18.9.2020, <https://www.logical-fallacy.com/articles/appeal-to-authority/>

¹³ Donald Sanchez, "Logical Fallacies 101: Appeal to Authority| Ad Verecundiam", SES, 3.5, <https://ses.edu/logical-fallacies-101-appeal-to-authority-ad-verecundiam/>

¹⁴ גישה הרבה יותר טוב בדרך כלל תהיה להודות במחסור בידע (אף אחד אינו מושלם) ולהבטיח לחזור לתלמיד לגבי הנושא (או לחפש תשובה באותו הרגע, או אפילו לתת לתלמיד את המשימה לחקור את העניין).

* אד הומיננס אימפריטום [Ad Hominem Imperitum]¹⁵ -

[פנייה] לאדם הלא מוסמך

"לכולם יש את הזכות לחופש הדעה והביטוי; הזכות הזאת כוללת את

החופש להחזיק בדעות ללא הפרעה ולחפש, לקבל ולמסור מידע ורעיונות

דרך כל כלי תקשורת ללא קשר לגבולות."

-האומות המאוחדות, הצהרה עולמית של זכויות אדם

ההיפך מפנייה לסמכות הוא 'דחייה של הלא מוסמך', או במילים אחרות- לא לרצות לשמוע את נקודת המבט של האחר בגלל שהוא כביכול לא מוסמך או בור מדי בשביל שתהיה לו דעה בנושא.

ארגומנטים אד הומיננס אימפריטום- פנייה לאדם הלא מוסמך זה בעצם וריאנט של הכשל הלוגי של אד הומיננס, שבו האדם שמבצע את הכשל מנסה לתקוף או לבזות את מי שטוען טענה או מביע דעה, תוך התבססות על הבורות שלו או על חוסר ההסמכה [והסמכות] שלו בנוגע לנושא המדובר, במקום להתייחס לטענה או לדעה עצמה. הכשל ביסודו הוא התקפת אד הומיננס בעזרת הטיית סמכות. האדם שמבצע את הכשל מתחמק מדיון אמיתי על ידי כך שהוא טוען שהאדם השני הוא בור מדי, או שחסרה לו ההסמכה המסוימת בכדי לטעון טענה או אפילו להחזיק בדעה אישית בנדון.

בעוד זה יכול להיות מועיל לקבל דעה מ'מומחה עם תעודות' בנושא מסוים, אין זה הכרחי שלמישהו

יהיה תואר חברתי רשמי [דוקטור] או מעמד סמכותני בכדי שיציג טענה בכל נושא. כל טענה צריכה

להישקל בזכות עצמה, ללא קשר למעמד או לתואר חברתי, בעזרת שימוש בכלים של לוגיקה וחשיבה

ביקורתית.

כאשר אדם משתמש בכשל הזה הוא מנסה להסית/להתחמק מדיון על הטענות הלוגיות עצמן על ידי שלילת ערכו של האדם שמציג את הטענה כאדם חסר מומחיות או סמכות. זה מתבצע פעמים רבות בצורה מאשימה, אף על פי שעומק הידע האמיתי והתארים הרשמיים של האדם פעמים רבות אינם ידועים, והם לא התכלית האמתית של ההאשמה. הטענה השגויה שבמרכז הכשל היא שהדעה של

¹⁵ הגדרה של המחבר.

האדם לא צריכה להיות מוערכת [או לא צריכה להישמע בכלל] בגלל שחסר לו חינוך רשמי ומומחיות בתחום. מי שמבצע את הכשל משתמש בביטויים כגון: "כמה ספרים ומאמרים קראת וכתבת בתחום?", "אתה לא רופא, נכון?", "לא ידעתי שאתה מומחה לאפידמיולוגיה.", "יש לך תואר מהטכניון או מהארוורד?!", לרוב בצורה צינית או בעזרת שימוש בשאלות רטוריות. אנשים משתמשים בכשל הזה בכדי להסית מהדיון, לשלול את ערכו של הצד השני, וליצור דה-לגיטימיזציה של דעותיו וטענותיו של אדם אחר.

המענה להסתנות פסולות שכאלו הוא להימנע מלהתייחס ליכולות או לידע שלכם, ובמקום זה להתעקש להתמקד בראיות ובטענות הלוגיות שאתם מציגים. תוספת למענה זה הוא להזכיר לאדם השני שאמנם אתם לא דוקטורים בתחום המדובר, אך עדיין יש לכם את היכולת לצטט דוקטורים ודמויות סמכות אחרות ולשלב את דעותיהם המקצועיות בטענות שלכם. חלק מהתשובות המומלצות לכשל הם: "בוא לא נהפוך את העניין לאישי, אנחנו לא באמת משנים בנוגע לעניין הזה, מה שמשנה זה להגיע לאמת האובייקטיבית בעזרת לוגיקה וראיות.", "אתה רוצה להתמקד בראיות ובלוגיקה או ביי?", "אם אתה מעוניין שיהיה לנו דיון מועיל, בבקשה תתייחס לטענות שלי, במקום לנסות להסית את הדיון על ידי כך שאתה מפקפק בערך של הידע [או היכולת] שלי."

המקרים יוצאי הדופן בהקשר לכשל הזה הם במצבי חירום, כאשר אין זמן לקיים דיון אינטלקטואלי חופשי, להקשיב ולשקול את דעתם של כולם. לדוגמא, אם איש ניקיון מנסה להביע את דעתו לגבי הטכניקה שצריך לבצע על מטופל בחדר ניתוחים בזמן ניתוח, או אם חייל רגיל מנסה להביע את דעתו בנוגע לכיצד צריך לפרק מוקש חי בזמן קרב בעת מלחמה. במקרים [הלא אינטלקטואליים] הללו, לשאול בהשתאות "אתה רופא/נוירוכירורג?!", או "אתה מומחה לפירוק מוקשים?!", זה לוגי ולגיטימי. למרות זאת, צריך להיזהר ממצבי חירום מהונדסים שמאפשרים לאנשי הסמכות או למוסדות לדכא ולהשתיק את דעותיהם של אנשים.

שימו לב שאני לא טוען שהמקור של מידע או של טיעון הינו לגמרי חסר חשיבות, אלא שהוא חסר חשיבות בהרבה מהטיעון עצמו. בדומה לזה, להתייחס לאתרים מסוימים כאתרי "חדשות כזב", לגמרי לא אמינים, זאת דרך סמכותנית להשתקה של מתנגדים או של "מידע לא רצוי". ישנה הבחנה בין הניסיון לשלילת אמינותו של מקור המידע או הטיעון על ידי הצגתו כחסר יכולת [לא מוסמך], שזה הכשל הלוגי, לבין טענה שהמקור אינו אמין בגלל השקרים או חוסר הדיוקים שלו מהעבר, או בגלל

ההטיה המובנית החזקה שיש למקור שנובעת מהעמדה הסובייקטיבית שלו. תיאור ההטיה של המקור/הדובר אפשרי, אבל התיאור צריך להינתן רק אחרי ניסיון להחליף טיעונים בצורה לוגית וישירה. אם הצד השני מתחמק, ומנסה פעם אחרי פעם להסית את הדיון מהטענות הלוגיות העיקריות להנחות אחרות, שיכולות לכלול כשלים לוגיים כגון אד הומינם, רצוי לנסות לחשוף את ההטיה הלוגית שלו [או את האינטרס שלו], אשר גורמת לו לדיסוננס קוגניטיבי ולניסיונות חוזרים לברוח ממהות הנושא.

עלינו תמיד להישאר דרוכים ולשמור על ספק לגבי "בודקי העובדות" הסמכותניים, או לגבי כל ארגון שטוען שהוא הסמכות האובייקטיבית לגבי כל אמת. בעוד חלק מהמקורות יכולים להיות יותר אמיינים מאחרים, זה אינו צריך לעצור אותנו מלנסות להעריך פיסת מידע או טענה ממקור שאינו "מהזרם המרכזי" ["mainstream"]. מקור שאינו "מהזרם המרכזי" ושאינו סמכותני יכול להוציא לאור מידע שהמקורות "מהזרם המרכזי" לא היו מביאים ולא יכולים להביא, מכיוון שהם נתונים ומחויבים לפרדיגמות מסוימות [שלא לומר למקורות השפעה, כח ולתמריצים כלכליים].

2. השימוש הלגיטימי בפנייה לסמכות-

איך להבדיל בין גישה מאוזנת לבין שימוש לא מאוזן ומוטעה של

פנייה לסמכות.

ישנם אנשים שיודעים דברים מסוימים בנוגע לתחומים מסוימים יותר מאחרים. ישנם אנשים שרכשו ידע ממקורות יותר אמיינים [ושהייתה להם התבונה להיפטר ממידע לא רלוונטי, לא שמיש או שקרי], ושהקדישו הרבה זמן ומאמצים בארגון המידע למערכת של ידע, הכוללת רעיונות תאורטיים ופרקטיים. אמנם התהליך הזה של הקניית ידע אינו ערבון לידיעת האמת האובייקטיבית-העובדתית, התהליך עדיין יכול לתת יתרון [בדרכים מסוימות] לאלו שעברו אותו, על פני אלו שלא. בשביל שפנייה לסמכות תהיה מוצדקת ["לגיטימית"], האנשים שאל סמכותם אנו פונים צריכים לעמוד בקנה מידה מסוים או בקריטריונים. אם הקריטריונים האלו מתקיימים, הפנייה היא לגיטימית ולא כושלת, אבל זה עדיין כמובן לא אומר שאיש הסמכות צודק בדעתו. אנו עדיין חייבים להפעיל חשיבה ביקורתית, הכוללת שימוש בלוגיקה, בראיות ובמחקר.

שלושת הקריטריונים הם:

1. איש הסמכות הוא מומחה בתחום הידע הנדון [אם יש לכם בעיה בעור, אתם שואלים את דעתו של דרמטולוג ולא של אורתופד].

2. ההצהרה של איש הסמכות מתייחסת לתחום התמחותו [דרמטולוג נותן המלצה בנוגע לבעיית עור שלך ולא בנוגע לבעיה שלך בעמוד השדרה]¹⁶.

3. המומחה ידוע ומקובל באופן כללי בתחום שלו\שלה. בנוסף לכך, עדיף שהמומחה יהיה עצמאי ולא תחת אותו הארגון שבו פועל האדם שפונה לסמכות שלו\שלה¹⁷. אם המומחה מקבל כסף מהארגון או אם עבודתו ולא הקידום שלו תלויים בארגון, ישנו ניגוד עניינים ברור. לדוגמא, רצוי ששר הבריאות או מנכ"ל משרד הבריאות לא יביא את דברו של מומחה אשר נמצא תחת הפיקוח שלו כסימוכין. העדות שניתנת על ידי מומחה, בזמן שפרנסתו, הקריירה שלו ולא תדמיתו הציבורית עומדות על כף המאזניים, היא באופן כללי פחות אמינה.

יש כאלו שיוסיפו קריטריון רביעי- קיומה של הסכמה בין המומחים באזור הידע המדובר [אם הרופא שלך הוא היחיד שמאמין\ממליץ על טיפול מסוים- פנייה לסמכות שלו אינה לגיטימית]. ההיגיון מאחורי זה הוא שבני אדם הם יצורים חברתיים, ומומחים מקבלים את הידע, התואר ואת הגושפנקה שלהם ממערכת חברתית [יש כאלה שיטענו שהמדע עצמו הוא מערכת חברתית ("קהילתית")]¹⁸. לכן אם הם הולכים כנגד או מחוץ לפרדיגמות של המערכת, הגושפנקה [והסמכות] שלהם מבוטלת. למרות שזה נכון באופן כללי, איני חושב שזה קריטריון תקף בשביל פנייה לגיטימית לסמכות, מפני שהקריטריון הזה הוא בעצם בבסיסו פנייה לקונצנוס, ולכן מרחיק אותנו צעד נוסף משימוש בעובדות, ראיות ולוגיקה, ומקרר אותנו לגישה סמכותנית.

¹⁶ Austin Cline, "Fallacies of Relevance: Appeal to Authority", ThoughtCo., April 01, 2021, <https://www.thoughtco.com/logical-fallacies-appeal-to-authority-250336>

¹⁷ "Appeal to Authority-Examples and Definition", Logical Fallacy, 18.9.2020, <https://www.logical-fallacy.com/articles/appeal-to-authority/>

¹⁸ Robert K. Merton, "Science and Technology in a Democratic Order", Journal of Legal and Political Sociology, 1 (1942): 115-26

ישנו וריאנט נוסף של השימוש הלגיטימי בפנייה לסמכות, שבו בעל הסמכות נחשב ככזה בגלל ההיכרות האינטימית והראשונית שלו או הזכויות הבסיסיות שלו. למשל, אדם [בריא מבחינה מנטלית] הוא הסמכות היחידה בנוגע למודעות ולחווייתו שלו, הכוללים את הרגשות, המחשבות והצורה שבה הוא חווה את החיים. באופן דומה, אדם בוגר, עצמאי וחופשי צריך להיות מקור הסמכות העליון בנוגע לגוף שלו ולרכוש האישי שלו. אם ברשותי שעון קסם ואני מחליט לתת אותו במתנה לבני קין, אני אישיות הסמכות בנוגע למי הוא בעליו החדש של השעון, וקין יהיה הסמכות החדשה בנוגע לרכוש החדש שלו [אלא אם תיווצר מחלוקת וזה יהפוך לעניין משפטי (-חברתי)].

שמואל שפרלינג

27.7.21

נ

יח' אב ה'תשפ"א